

N:o 161.

Af herr **J. G. Pettersson** i Södertälje, *om anslag af 2,000 kronor till främjande af folkbildningsförbundets i Stockholm föreläsningsbyrås och centralbyråns för populärvetenskapliga föreläsningar i Göteborg för allmänheten afsedda föreläsningskurser.*

På förslag af herr Ernst Carlson i Andra Kammaren beslöt 1902 års Riksdag att, såsom bidrag till betäckande af kostnaderna för de från universiteten i Uppsala och Lund på begäran af viss kommun, institution eller enskild person utom universitetsstäderna anordnade föreläsningar, på extra stat för år 1903 anvisa ett belopp af 6,000 kronor, däraf 3,000 kronor till hvardera universitetet, att utgå under villkor att den, som begärt föreläsning, för betäckande af föreläsarens resekostnad och arfvode, tillsköte minst lika mycket som staten.

På Kungl. Maj:ts proposition blef samma belopp af 1903 års Riksdag anslaget för samma ändamål; och i innevarande års statsverksproposition har Kungl. Maj:t äfven för år 1905 begärt förnyande af nämnda anslag.

Den beredvillighet, hvarmed såväl Riksdagen som Kungl. Maj:t sålunda tillmötesgått framställningarna om anslag till ifrågavarande föreläsningskurser, utgör ett glädjande vittnesbörd om att man till fullo behjärtar behovet af en dylik undervisning; och då numera näppeligen torde finnas mer än en mening om det förtjänstfulla sätt, hvarpå universitetskurserna fylla samma behof, lär grundad anledning finnas för den förhoppningen, att det af Kungl. Maj:t för år 1905 äskade anslaget varder af Riksdagen beviljad.

Emellertid kan det sättas i fråga, huruvida det är lämpligt att eftersträfvat en så stark centralisering af ifrågavarande folkbildningsarbete, som medgifvandet af anslag till dylika kurser endast under förutsättning att de utgå från statsuniversitetet innebär. Med allt erkännande af de bägge statsuniversitetens rättighet och förmåga att härvidlag intaga en ledande ställning kan man dock rättvisligen icke förneka, att äfven andra orter inom riket finnas, som väl kunna lämpa sig till centralhärddar för dylik upplysning. Också uttalade en talare i Andra Kammaren under den debatt, som vid 1902 års riksdag föregick beslutet om ifrågavarande anslag, sina betänkligheter mot den allt för starka centralisering, som det då föreliggande förslaget enligt hans mening innebar, och framhöll såsom ett önskemål, att äfven för en från annat än universitetshåll kallad, fullt kompetent föreläsare dylikt statsbidrag skulle kunna erhållas.

I synnerhet böra väl våra två största städer Stockholm och Göteborg få anses erbjuda rika möjligheter för anordnande och ledande af ett dylikt folkbildningsarbete. Dessa möjligheter hafva också redan blifvit begagnade. Hvad sålunda till en början Stockholm beträffar, så har där under år 1903 genom sammanslutning af »Föreningen för folkbibliotek och läsestugor» samt »Centralföreningen i Stockholm för populärvetenskapliga föreläsningar» bildats det så kallade »Folkbildningsförbundet», som har till ändamål att bidraga till folkbildningsarbetets organiserande, underlättande och stödjande, särskildt genom främjande af folkbibliotek och folkliga föredrag. Motsvarande de olika verksamhetsgrenar, som förbundet omfattar, fördelas dess arbete på tre afdelningar, en för folkbiblioteksverksamheten i allmänhet, en för folkbiblioteken (hittills »läsestugorna») i Stockholm och en för föreläsningsverksamheten, hvarje afdelning med sin särskilda styrelse. Förbundets öfverstyrelse utgöres af förbundets ordförande, sekreterare och skattmästare jämte en medlem af hvarje afdelnings styrelse.

Utom folkbiblioteken (läsestugorna) i Stockholm, till hvilka stadsfullmäktige lämna bidrag, upprätthåller förbundet med egna medel och frivilliga medarbetare två byråer, Centralbyrån för bokförmedling och Centralbyrån för föreläsningar, bägge inrättade år 1902 af de båda ofvannämnda föreningarna. Den senare byrån »föreläsningbyrån», om hvilken i detta sammanhang uteslutande är fråga, förmedlar populärvetenskapliga föreläsningar, tillhandahåller en två gånger årligen utkommande förteckning öfver föreläsare och deras ämnen samt uthyr skioptikonbildserier jämte tillhörande texter, ordnade och författade af fackmän

samt särskildt afsedda för sådana orter, som på grund af sitt afskilda läge eller andra omständigheter ha svårt att anskaffa föreläsare.

Under år 1903 har föreläsningsbyrån förmedlat omkring 850 samt för vårterminen 1904 omkring 500 populärvetenskapliga föreläsningar på skilda orter inom vårt land. Vidare har byrån under hela sin verksamhetstid anordnat omkring 40 serier af skioptikonbilder med tillhörande texter, hvilka varit uthyrda sammanlagdt inemot 400 gånger, däribland upprepade gånger för värnpliktiges räkning, till folkskolor, elementarskolor, fabrikssamhällen och sanatorier.

Folkbildningsförbundets öfverstyrelse utgöres för närvarande af följande personer, nämligen: Medicine doktor Knut Kjellberg, filosofie doktor docenten Odal Ottelin, juris kandidaten hofrättsnotarien Tom Forssner, folkskolläraren Fridtjuv Berg, filosofie licentiaten fabriksidkaren Vilh. Lagerholm och redaktören G. H. von Koch.

I samma syfte som Folkbildningsförbundet verkar i Göteborg *Centralbyrån för populärvetenskapliga föreläsningar*. Nämnda centralbyrå, som består af åtta personer med tre suppleanter för dem, utsedda för ett år i sänder af de för det gångna året antagna föreläsarne, har sålunda enligt sina stadgar till ändamål att verka för spridande af folkbildning genom att

- a) anskaffa lämpliga föreläsare;
- b) åt föreläsningsföreningar och arbetareinstitut förmedla föreläsningar;
- c) å lämpliga platser, där föreläsningsföreningar eller arbetareinstitut ej äro inrättade, söka åstadkomma föreläsningar;
- d) genom bildande af en materielkassa tillhandagå föreläsare och föreläsningsföreningar med nödig åskådningsmateriel; samt
- e) så vidt denna materielkassa det medgifver, anordna vandrande bibliotek af litteratur, som ansluter sig till de hållna föreläsningarna.

Föreläsningsbyrån har för höstterminen 1903 och vårterminen 1904 förmedlat öfver 200 föreläsningar. Flere nya föreläsningsföreningar hafva på byråns initiativ bildats. Ett önskemål, som byrån af brist på tillgångar hittills kunnat endast i jämförelsevis ringa mån förverkliga, har varit anordnandet af gratisföreläsningar på sådana orter, där intresset för denna viktiga gren af folkbildningsarbetet ännu slumrar.

Centralbyrån utgöres för närvarande af följande personer, nämligen: Lektor N. A. Langlet, docenten C. Thulin, folkskolläraren K. G. Wikander, professor O. E. Lindberg, professor R. Kjellén, redaktören H. Hedlund, doktor O. Livijn och löjtnanten C. A. Tiselius såsom med-

lemmar samt riksdagsmannen K. G. Karlsson, advokaten juris kandidaten H. Almstrand och folkskolläraren E. Björkman såsom suppleanter.

För utöfvandet af sin verksamhet äro bägge ifrågavarande folkbildningsföretag hufvudsakligen hänvisade till medlemsavgifter, frivilliga gåfvor samt till största delen oaflönade arbetskrafter. Dessa faktorer hafva emellertid, såsom man kunnat vänta, visat sig alltmera otillräckliga i den mån verksamheten utvidgats.

Skola Folkbildningsförbundets föreläsningsbyrå och centralbyrå för populärvetenskapliga föreläsningar i Göteborg kunna uppfylla de kraf, som ställas på dem, äro de således i stort behof af understöd af allmänna medel. Efter verkställda beräkningar hafva vederbörande funnit, att för hvardera byrån erfordras åtminstone ett tillskott å 1,000 kronor, hvad folkbildningsförbundet vidkommer, 500 kronor skulle användas till täckande af kostnaderna för själfva byråverksamheten, samt 500 kronor anslås till anordnande af skioptikonbildserier med texter.

På grund af hvad sålunda anförts, tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen måtte till främjande af folkbildningsförbundets i Stockholm föreläsningsbyrås och centralbyråns för populärvetenskapliga föreläsningar i Göteborg för allmänheten afsedda föreläsningskurser på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 2,000 kronor, däraf 1,000 kronor till hvardera byrån.

Stockholm den 28 januari 1904.

Jakob Pettersson.

I motionen instämma:

K. G. Karlsson.

Henrik Hedlund.